

SPIS TREŚCI

WSTĘP	9
1. ETIOLOGIA I FAZY UZALEŻNIENIA ALKOHOLOWEGO	13
1.1. Alkoholizm jako choroba w modelu Jellinka	14
1.2. Współczesne typologie i diagnostyka	17
1.3. Przegląd wybranych koncepcji etiologicznych	22
1.4. Integrujący model uzależnienia Mellibrudy	25
2. ZAŁOŻENIA TEORETYCZNE TEORII SYSTEMÓW	29
2.1. Zasada całości	33
2.2. Sprzężenia zwrotne, homeostaza, ekwifinalizm	33
2.3. Granice, podsystemy, przymierza, koalicje, triangulacje	34
2.4. Organizacja, morfostaza, morfogeneza	38
3. RODZINY ALKOHOLOWE W MODELU STEINGLASSA	41
3.1. Homeostaza rodziny	43
3.2. Głębokie struktury regulacyjne	45
3.2.1. Temperament rodziny	46
3.2.2. Tożsamość rodziny	47
3.3. Obserwowalne zachowania regulacyjne	50
3.3.1. Rutynowe czynności rodziny	50
3.3.2. Rytuały rodzinne	52
3.3.3. Krótkoterminowe rozwiązywanie problemów	54
3.4. Rodziny alkoholowe na tle rodzin normatywnych	58
3.4.1. Faza wczesna: ustanawianie granic i kształtowanie tożsamości	59
3.4.1.1. Rodziny normatywne	59
3.4.1.2. Rodziny z problemem alkoholowym	61
3.4.2. Faza środkowa: zaangażowanie i stabilność	63
3.4.2.1. Rodziny normatywne	63

3.4.2.2. Rodziny z problemem alkoholowym	64
3.4.3. Faza późna: wyjaśnienie i dziedzictwo	71
3.4.3.1. Rozwój rodziny normatywnej	71
3.4.3.2. Rodziny z problemem alkoholowym	73
4. MODELE RÓL RODZINNYCH	79
4.1. Model ról rodzinnych Wegscheider-Cruse	81
4.1.1. Koncepcja jednostki i rodziny	81
4.1.2. Reguły rodzinne	81
4.1.3. Rodziny alkoholowe	83
4.1.4. Role psychologiczne jako forma adaptacji do życia w rodzinie alkoholowej	84
4.1.4.1. Wspólnik	85
4.1.4.2. Bohater	88
4.1.4.3. Kozioł ofiarny	89
4.1.4.4. Zagubione dziecko	90
4.1.4.5. Maskotka	92
4.2. Role dziecięce w ujęciu Claudii Black	95
4.3. System alkoholowy u Ursuli Lambrou	96
4.3.1. Zaprzeczanie	96
4.3.2. Brak zaufania	96
4.3.3. Zamrożone uczucia	97
4.3.4. Brak poczucia własnej wartości	97
5. WSPÓŁZALEŻNIENIE	99
5.1. Współzależnienie a klasyfikacje ICD-10 i DSM-IV	101
5.2. Przegląd stanowisk wywodzących się z doświadczeń terapeutycznych ..	101
5.2.1. Model psychopatologiczny – współzależnienie jako choroba	102
5.2.2. Model zaburzeń osobowościowych	105
5.2.3. Model adaptacyjny – współzależnienie jako reakcja na stres	106
5.3. Krytyka i ograniczenia opisów teoretycznych	108
5.3.1. Krytyka z powodu nieprecyzyjności pojęcia	108
5.3.2. Krytyka z pozycji feministycznych	110
5.3.3. Krytyka z pozycji porównań międzykulturowych	110

5.4. Wyniki badań empirycznych	113
5.5. Współzależnienie w kontekście teorii systemów rodzinnych Bowena ..	119
5.6. Kierunki dalszych poszukiwań	123
6. DOROSŁE DZIECI ALKOHOLIKÓW	127
6.1. Narodziny i rozwój koncepcji	129
6.2. Krytyka koncepcji – efekt Barnuma?	132
6.3. DDA w innych badaniach empirycznych	137
6.4. Ograniczenia badań i kierunki dalszych poszukiwań	147
7. SPECYFIKA LECZNICTWA ODWYKOWEGO	151
7.1. Droga do trzeźwości w samopomocowym ruchu Anonimowych Alkoholików	153
7.2. Model Minnesota	157
7.3. Integracyjna terapia uzależnień Mellibrudy	161
8. METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH	165
8.1. Problemy badawcze i hipotezy	167
8.2. Opis zastosowanych metod i narzędzi badawczych	170
8.2.1. Skale Oceny Spójności i Elastyczności – FACES IV D.H. Olsona	171
8.2.1.1. Model Kołowy jako podstawa teoretyczna narzędzi badawczych – rys historyczny	171
8.2.1.2. Założenia teoretyczne aktualnej wersji Modelu	173
8.2.1.3. Charakterystyka kwestionariusza FACES IV	182
8.2.2. Skala Komunikacji Rodzinnej	184
8.2.3. Skala Zadowolenia z Życia Rodzinnego	185
8.2.4. Rysunek Rodziny	186
8.2.5. Schematyczny Rysunek Rodziny	187
8.2.6. Kwestionariusz Problematyki Rodzinnej	188
8.3. Sposób przeprowadzenia badań	189
9. WYNIKI BADAŃ	191
9.1. Charakterystyka badanych rodzin	193
9.2. Badane rodziny alkoholowe przed rozpoczęciem leczenia w świetle zmiennych Modelu Kołowego i FACES IV	197

9.3. Charakterystyka badanych rodzin alkoholowych po rozpoczęciu leczenia przez uzależnionego w świetle zmiennych Modelu Kołowego i FACES IV	204
9.4. Rezultaty metod projekcyjnych	212
9.4.1. Wyniki Rysunku Rodziny	212
9.4.1.1. Obraz rodziny u dorosłych	212
9.4.1.2. Obraz rodziny u dzieci	217
9.4.2. Wyniki Schematycznego Rysunku Rodziny	222
9.4.2.1. Relacje mąż – żona	222
9.4.2.1. Relacje rodzice – dzieci	225
10. PODSUMOWANIE – CHARAKTERYSTYKA RODZIN ALKOHOLOWYCH PRZED I PO ROZPOCZĘCIU LECZENIA	233
10.1. Główne cechy uzależnionych ojców	235
10.2. Charakterystyka żon	237
10.3. Sytuacja dzieci w badanych rodzinach	238
10.4. Poziomy spójności badanych rodzin	239
10.5. Poziomy elastyczności badanych rodzin	241
10.6. Jakość komunikacji i zadowolenia z życia rodzinnego w badanych systemach	242
WNIOSKI	245
SPIS LITERATURY	249
ANEKS	267
Załącznik 1. Instrukcja do Schematycznego Rysunku Rodziny	
Załącznik 2. Kwestionariusz Problematyki Rodzinnej	
Załącznik 3. Tygodniowy rozkład zajęć w WOTUW Stanomino	
Załącznik 4. Podstawowe założenia programu terapii w OTU Stare Juchy	
INDEKS NAZWISK	293
SUMMARY	301